

velat betona Guds handlande i vad som riskerat att bli alltför futtigt har sakramentalt språkbruk fått ge tyngd åt skeenden som borde kunnat ha tyngd i sig själva. Lutheraner talar gärna om predikan som sakramental (Schwahn själv s. 43), en användning som möjligen är stämmningsfull men oftast förvirrande; måltider och konst och vänskap och kärlek beskrivs i andra sammanhang gärna som sakramentala. Förmodligen beror förvirringen på att distinktionen mellan skapelse- och frälsningsskeendena inte längre är tydlig. I sin sakramentalitet är kyrkan *både* tecknet på *och* instrumentet för människosläktets enhet: skeendets transcendens och immanens hör samman.

Den lutherska huvudlinjen är att den enskilde kristne och därmed kyrkan är *simul iustus et peccator*, och den frågan dominerar med rätta Schwahns bidrag. Tanken skapar nämligen avgörande svårigheter för att beskriva kyrkan som sakrament, ett s.a.s. obetingat instrument för Guds frälsande nåd. Ytterst är det för Schwahn en fråga om anspråket på helighet — en fråga som återkommer i diskussionen om rättfärdigörelsedokumentet 1999 och i de ecklesiologiska implikationerna av detta. Här menar jag att hon sätter fingret på den ömma punkten. Tydligast blir problemet kanske i hennes reflektion (s. 48) «Where does the idea of the church's need for renewal or of its sinfulness find its limit so that the promise that it will stay in the truth still applies?» Schwahn kopplar här samman frågorna om kontinuitet och auktoritet, vilka, menar jag, hör samman men har skilda strukturer: Gör löftet att kyrkan ska förbli i sanningen att det finns gränser för hur hon kan förnyas/förändras — och vara densamma, dvs. finns det en given kyrkostruktur? Hur kan man säga att en kyrka som är *simul peccator* samtidigt är bärare av löftet om att förbli i sanningen? Möjligen kan ett svar modelleras med hjälp av pågående luthersk-katolska samtal om trosvissheten.

Frågan efter helighet spelar också en avgörande roll i den andra konferensrapporten, den om auktoritet och lärande i kyrkan. För auktoritetsfrågan är naturligtvis den anglikansk-katolska texten *The Gift of Authority* ett viktigt samtalsunderlag, också för luthersk-katolska samtal. Men det är påfallande hur mycket ortodoxt och pentekostalt tänkande också finns närvarande i samtalen, med resultat att man på ett hälsosamt sätt talar om att all auktoritet är erövrad — kanske en bister postmodern erfarenhet för somliga. Men ännu mer påfallande, närmast egendomlig, är frånvaron av reflektion över Johannes Paulus II's ekumenikencykliska *Ut unum sint* 1995.

Betydelsen av Limadokumentet *Dop, nattvard, ämbete* är allra tydligast i den tredje delen i boken, texter från konferensen om ämbete och manligt-kvinnligt. Visserligen förknippar man där på ett för samtiden typiskt sätt ämbets- och genderfrågorna — båda frå-

gorna skulle tjäna på att behandlas för sig — men samtidigt är situationen i WCC sådan att den därvid förväntade slutsatsen uteblir. Frågan om ämbetet behandlas i skärningspunkten mellan ecklesiologi och pneumatologi, och ordinationen behandlas spiritualitetsteologiskt med utgångspunkt i Limadokumentet och i olika kyrkors ordinationsriter. Frågan om manligt och kvinnligt handlar i slutrekommendationen om kyrkan som en gemenskap av kvinnor och män, inte om ämbetet; WCC har lärt sig av de traumatiska striderna på 1990-talet. Inte alla är glada, men ska ekumenik vara på allvar måste man ta på allvar att samfund intar sina ståndpunkter på allvar. Ekumenik är inte intellektuellt pusselläggande.

Peter Bexell

Minna Salminen-Karlsson: «Det är ju faktiskt två världar som inte går ihop». *Unga katoliker i Sverige. 225 sid. Gidlunds förlag, Hedemora/Mjölklinta 2005.*

Religiös hängivenhet och ungdomar är två begrepp som i svensk media nästan uteslutande förs samman när de rör muslimska invandrare. «De religiöst hängivna» tycks leva i en annan värld, och dessa skildringar präglas därför ofta av ett «vi-och-dom»-perspektiv. Mot bakgrund av denna schablonbild blir Minna Salminen-Karlssons bok «Det är ju faktiskt två världar som inte går ihop» särskilt intressant, då den handlar om hur det är att som ung leva med ett konservativt normsystem i Sverige. Författaren, som är forskare vid Linköpings universitet, beskriver sig själv som «kritisk, feministiskt orienterad katolik» med ambitionen «att ge utrymme för ungdomarnas åsikter och värderingar trots att jag inte delar dem i alla stycken» (s. 13). Boken bygger på en intervjustudie bland svenska aktiva unga katoliker och det bör påpekas att de inte representerar katolska ungdomar i allmänhet. De utgör en minoritet som låter kyrkans budskap styra deras liv och därför är mer trogen det katolska normsystemet än de flesta andra katoliker. De kan i det avseendet sägas vara «religiöst hängivna».

Typiskt för gruppen är just deras avvikelse i förhållande till omgivningen. De upplever att de i många frågor har en helt annan syn än den som de uppfattar att omgivningen tycker är självklar. Det gäller frågor om abort, sex före äktenskapet, utlevd homosexualitet och skilsmässa. Det är ingen nyhet var katolska kyrkan står i dessa frågor, men det är intressant att följa ungdomarnas tankar kring dessa frågor. Hur kommer det sig att de ansluter sig till kyrkans lära, när så många i deras omgivning, t.ex. i skolan, tycker annorlunda? Alla ungdomar betonar att de tidigt har fått lära sig hur man lever sin katolska tro. Flera av dem är idag mer aktiva än sina föräldrar, men alla har gått i katolsk

undervisning under sin uppväxt och deltagit i mässan varje söndag med sin familj. Praktiken, hur man gör som katolik, har kommit före den dogmatiska läran om varför man ska göra det. Senare har mässorna blivit något mer än ett obligatorium, de har blivit en vana och ett behov, en fristad och plats för gemenskap.

Såsom Salminen-Karlsson tecknar ungdomarna finns det inga tecken på att ungdomarna är segregerade i sitt vardagliga liv. Ändå blir det tydligt hur de söker sig till varandra då det är lättare att umgås med dem som har samma åsikter som en själv. Gemenskapen fungerar både bekräftande för det katolska normsystemet och stärkande för relationerna till andra utanför gruppen. Det är givetvis inte något unikt för de katolska ungdomarna att de söker sig till varandra. Detsamma gäller ungdomar som satsar mycket på sport, friluftaktiviteter, rollspel eller andra aktiviteter. Sökandet efter en identitet under ungdomstiden (och kanske hela livet?) innebär oftast ett visst avstånds-tagande från andra grupper, också av praktiska anledningar som tidsbrist. Den tid man har att umgås utanför skolan väljer man att tillbringa med dem man vet att man har något gemensamt med.

Salminen-Karlsson är bekymrad över ett par resultat av sin studie, och jag tycker det är viktigt att lyfta fram dem. I botten handlar det om den ensamhet och utsatthet som ungdomarna upplever och avsaknaden av arenor att diskutera livsfrågor. Detta borde bli en tankeställare för var och en av oss.

För det första upplever ungdomarna att de inte får någon som helst förståelse för sitt normsystem och sina livsval i skolan. Särskilt tydligt blir detta i moralfrågor som rör sexualitet och äktenskap. De demokratiska värden som den svenska skolan ska stå för kan ifrågasättas, eftersom vissa normer tas för givna, exempelvis att ungdomar har sex, och att sexuellt aktiva använder preventivmedel för att förhindra graviditet. När detta blir en självklar förståelse för att diskutera ett ämne, är det inte enkelt för de ungdomar som inte omfattas av denna norm. Flera av dem vittnar om hur även lärare har svårt att möta deras åsikter.

För det andra får ungdomarna sällan äldre katolikers eller katolska prästers förståelse för de svårigheter de har att följa de katolska reglerna och det utanförskap de upplever i skolan. Ungdomarna har i uppgift att värna de katolska värderingarna, men får inga handfasta råd om hur man ska hantera specifika situationer. Frågan aktualiseras t ex när det gäller sex före äktenskapet. Ingenstans får ungdomarna lära sig var gränsen går: vad är det som hör hemma inom äktenskapet och vad kan göras före? Inte heller har de fått veta hur denna regel konkret påverkar äktenskapet.

Ungdomarna saknade alltså såväl i skolan som i församlingen forum för att diskutera livsfrågor. För att hantera denna situation valde många av ungdomarna

att helt lita på kyrkans råd i moralfrågor och inte själva ta ställning. Det aktiva valet att överlåta valet till kyrkan kan givetvis problematiseras. Men man kan också se det som ett rationellt val för att hantera de konflikter som uppstår med det normsystem som styr deras liv.

Ett problem med denna typ av undersökningar bland ungdomar är att svaren till viss del är hypotetiska. Ungdomarna har ingen erfarenhet av den problematik som döljer sig bakom en del frågeställningar. De har ännu inte bildat familj och kan se skilsmässor som något som kan undvikas om man bara anstränger sig. Precis som Salminen-Karlsson har jag på nära håll följt katolska par som separerat, och de problem som det kan innebära såväl i relation till församlingen som till tron och praxis. För katolska präster i Sverige kräver den faktiska verkligheten helt andra lösningar än dem som ungdomarna diskuterade. Studien har ändå ett stort värde i sig själv, och visst skulle det vara spännande att intervjua ungdomarna om tio år och se hur de då ser på sina liv och sin tro!

Anna Davidsson Bremborg

Ola Sigurdson och Jayne Svenungsson (red.): *Postmodern teologi. En introduktion*. 285 sid. Verbum, Stockholm 2006.

Michelangelos *Tomas Tvivlaren* är omslagsbilden till den nyutkomna antologin i postmodern teologi. Jag förundras över Michelangelos dramatiska gestaltning av Kristus. Konstnären berättar om Tomas mänskliga kamp men också om Guds utsatthet inför den tvivlande människan. Sörjer Kristus att Tomas inte tror tillräckligt starkt? I ljuset av den postmoderna reflektionen skulle svaret vara att han snarare sörjer Tomas längtan efter en säker tro, en tro som skall ge människan kontroll över sin Gud. De elva texter av samtida teologer och filosofer som ingår i *Postmodern teologi* ställer alla, om än på olika sätt, frågan om möjligheten att bedriva en seriös teologisk reflektion med utgångspunkt i insikten om att säkerheten inte hör till människans villkor.

Postmodern teologi inleds med Ola Sigurdsons och Jayne Svenungssons introduktion som ger en bakgrund till antologins texter. Introduktionsavsnittet är dels en kort historisk framställning av postmodern teologisk diskurs, dels en reflektion över dess karaktär. Författarna vill göra läsaren uppmärksam på att den postmoderna teologin tar sina former i dialog med den samtida filosofin. Det moderna projektets brister eller till och med omöjlighet är ett centralt tema. Till skillnad från de flesta moderna tänkare söker en postmodern filosof att utforma en filosofi som är fri från tron på Förnuftet. Förnuftet dekonstrueras framför allt i sitt anspråk på att vara universellt. Det hävdas vara